

ACTA CARPATHICA OCCIDENTALIS

Příroda Západních Karpat

**Muzeum regionu Valašsko, Vsetín
Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně
2010**

●

První nález vážky běloústé (*Leucorrhinia albifrons*) v okrese Vsetín (Česká republika)

First record of the Dark Whiteface (*Leucorrhinia albifrons*) in the district Vsetín (Eastern Moravia, the Czech Republic)

Keywords: conservation, faunistic research, Libellulidae, Odonata

Abstract: The Dark Whiteface (*Leucorrhinia albifrons*, Burmeister 1839) is considered to be a critically endangered species in the Czech Republic. This report gives the first information of occurrence in the region based on an observation of one mature male at pond in Valašská Bystřice village (Eastern Moravia, Vsetín district) on 27.vii.2008 at altitude 600 m a.s.l. Occurrence of this species is unusual in this higher altitude in the Czech Republic.

Vážka běloústá (*Leucorrhinia albifrons*, Burmeister 1839) je na území ČR vzácným druhem s euro-sibiřským typem rozšíření (DOLNÝ et al. 2007). Je zařazená do červeného seznamu bezobratlých mezi druhy *kriticky ohrožené* (CR) (FARKAČ et al. 2005). Podle zákona 114/92 Sb. O ochraně přírody a krajiny, vyhlášky 395/92 Sb. je zařazena mezi zvláště chráněné druhy živočichů v kategorii *silně ohrožené* (SO). Druh je zařazen také do Přílohy IV Směrnice Evropské unie o druzích a stanovištích (Natura 2000). Vyhledává převážně stojaté vody oligotrofního až mezotrofního, příp. dystrofního charakteru (rašelinná jezírka). Imága létají od poloviny května do konce srpna (DIJKSTRA & LEWINGTON 2006; DOLNÝ et al. 2007). Na území ČR jsou z posledních let známy pouze jednotlivé nálezy. Většina pochází z nižších poloh do 500 m n. m. (nejvíce Českolipsko, jednotlivě Frýdlantsko, Děčínsko, Chebsko, Sokolovsko), dále také na Českomoravské vrchovině a v jižních Čechách. Na Moravě byl recentní výskyt potvrzen u Příbora (6374) a Malenovic (6871) (ČERVENKA 2001; DOLNÝ et al. 2007). V letech 2008 a 2009 byly v ČR potvrzeny tři nové lokality (WALDHAUSER in litt.), což může nasvědčovat šíření druhu. Nové nálezy jsou však spíše výsledkem intenzivnějšího průzkumu.

Sledovanou lokalitu tvoří podhorský mezotrofní rybník ve Valašské Bystřici-Tišnavách (6674b, rozloha vodní hladiny cca 1500 m², max. hloubka do 3 m, 600 m n. m., 49°23'06"N, 18°07'56"E). Rybník vznikl úpravou odtoku vody ze zamokřené louky ve druhé polovině 90. let 20. století a je využíván především k rekreaci. Břehový porost je svým rozsahem i druhově poměrně chudý, např. orobinec širolistý (*Typha latifolia*), skřípina lesní (*Scirpus sylvaticus*), sítiny (*Juncus* spp.). Probíhá zde extenzivní chov malého množství převážně kaprovitých ryb. Celkem zde bylo v letech 2003–2010 zjištěno (při max. jedné kontrole lokality ročně) 20 druhů vážek včetně vzácných druhů jako např. šídlatka tmavá (*Lestes dryas*, Kirby 1890), šídlo rákosní (*Aeshna affinis*, Vander Linden 1820), vážka jižní (*Sympetrum meridionale*, Sélys 1841) a vážka jarní (*Sympetrum fonscolombii*, Sélys 1840) (KOLEČEK 2008; KOLEČEK in litt.).

Výsledky

Dne 27.VII.2008 jsem na lokalitě odchytil jednoho dospělého samce *Leucorrhinia albifrons* (dep. in coll.: Muzeum regionu Valašsko, Valašské Meziříčí). Celkově byly pozorovány 1–2 ex. Dále jsem zde téhož dne zjistil následující druhy: šídlatka páskovaná (*Lestes sponsa*, Hansemann 1823), šidélko brvonohé (*Platycnemis pennipes*, Pallas 1771), šidélko páskované (*Coenagrion puella*, Linnaeus 1758), šidélko kroužkované (*Enallagma cyathigerum*, Charpentier 1840), šidélko větší (*Ischnura elegans*, Vander Linden 1820), šídlo modré (*Aeshna cyanea*, O. F. Müller, 1764), šídlo královské (*Anax imperator*, Leach 1815), vážka rudá (*Sympetrum sanguineum*, O. F. Müller 1764) a vážka obecná (*S. vulgatum*, Linnaeus 1758). Lokalitu jsem znovu navštívil 15.VI.2009. Rybník byl však vypuštěný a dno upraveno (stopy pásových vozidel), současně došlo také k likvidaci břehové vegetace. Uvedené zásahy mohly mít zásadní dopad na populaci druhu i dalších organismů a v některých případech způsobily jejich likvidaci. Vážku běloústou jsem zde nezjistil ani 22.VII.2010, kdy byl rybník již částečně napuštěný, avšak svým charakterem neodpovídal původnímu stavu.

Diskuze

Popsaný nález je prvním potvrzeným výskytem vážky běloústé v okrese Vsetín a druhým ve Zlínském kraji. Nález je neobvyklý svou vyšší nadmořskou polohou (600 m n. m.). Na převážné většině lokalit se druh v našich podmínkách vyskytuje v nadmořských výškách 200–500 m, recentně dosahuje maximálně 630 m, historicky až 735 m n. m. (DOLNÝ et al. 2007). Lokalita je zajímavá i hloubkou vodního sloupce (max. 2–3 m). DOLNÝ et al. (2007) uvádějí nejčastější hodnoty v rozmezí 0,1–1,0 maximálně 2 m. V dalších ohledech se lokalita podobá některým dosud známým lokalitám (proslulý mezotrofní lesní rybníček s vodní vegetací), jedná se však patrně o náhradní refugium (viz DOLNÝ et al. 2007). Je možné, že se druh v oblasti vyskytuje na dalších lokalitách mezotrofního charakteru, avšak uniká pozornosti.

Poděkování

Děkuji Josefu Kašákovi a dvěma anonymním recenzentům za připomínky k rukopisu.

Literatura

- ČERVENKA P. (2001): Další nález vážky běloústé (*Leucorrhinia albifrons*, Odonata: Libellulidae) na Moravě, pp. 143–145. In: HANEL L. (ed.): Vážky 2001. Sborník referátů IV. celostátního semináře odonatologů na Šumavě. ZO ČSOP Vlašim, 172 pp.
- DIJKSTRA K. D. B. & LEWINGTON R. (2006): *Field guide to the dragonflies of Britain and Europe including western Turkey and north-western Africa*. British Wildlife Publishing, Gillingham, 320 pp.
- DOLNÝ A., BÁRTA D., WALDHAUSER M., HOLUŠA O., HANEL L. et al. (2007): *Vážky České republiky: ekologie, ochrana a rozšíření / The Dragonflies of the Czech Republic: Ecology, Conservation and Distribution*. Český svaz ochránců přírody, Vlašim, 672 pp.
- FARKAČ J., KRÁL D. & ŠKORPÍK M. (eds) (2005): *Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí*. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 760 pp.
- KOLEČEK J. (2008): Výsledky faunistického průzkumu vážek (Odonata) okresu Vsetín, pp. 27–60. In: DOLNÝ A. (ed.): *Vážky 2008*. Sborník referátů XI. celostátního semináře odonatologů v Českém Lese. ZO ČSOP Vlašim, 194 pp.

Jaroslav KOLEČEK

Katedra zoologie, Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého, tř. Svobody 26, CZ-771 46 Olomouc, Česká republika;
e-mail: j.kolecek@email.cz